

KÚRIA

Bfv.III.512/2015/10.szám

A Kúria Budapesten, a 2015. év november hó 10. napján tartott tanácsülésen meghozta a következő

í t é l e t e t:

Az adócsalás büntette és más bűncselekmények miatt az I. rendű terhelt és társa ellen folyamatban volt büntetőügyben a Legfőbb Ügyészség az I. rendű és a II. rendű terhelt javára benyújtott felülvizsgálati indítványát elbírálva a Gyulai Járásbíróság 11.B.192/2012/59. számú, valamint a Gyulai Törvényszék 9.Bf.265/2014/6. számú ítéletét mindkét terhelt vonatkozásában annyiban változtatja meg, hogy

- az I. és a II. rendű terheltet a különadó adónemre vonatkozó, társtettesként elkövetett költségvetési csalás büntette [Btk. 396. § (1) bekezdés a) pont és (3) bekezdés b) pont II. fordulat] miatt emelt vád alól felmenti,*
- mindkét terhelt börtönbüntetésének tartamát egyaránt 1 (egy) év 9 (kilenc) hónapra enyhíti, és*
- a vagyonekbevitel összegét az I. rendű terhelt esetében 13.514.811 (tizenhárommillió-ötszáztizennégyezer-nyolcszáztizennegy) forintra, a II. rendű terhelt esetében 9.272.811 (kilencmillió-kettőszázhetvenkettőezer-nyolcszáztizennegy) forintra szállítja le.*

Egyben az I. rendű terhelt védőjének felülvizsgálati indítványát elbírálva, a megtámadott határozatokat az I. rendű terhelt tekintetében egyebekben hatályában fenntartja.

Az ítélet ellen fellebbezésnek és felülvizsgálatnak nincs helye, s ebben az ügyben sem az indítványok előterjesztői, sem azonos tartalommal más jogosultak újabb felülvizsgálati indítványt nem nyújthatnak be.

I n d o k o l á s

A Gyulai Járásbíróság a 2014. március 12-én kihirdetett 11.B.192/2012/59. számú ítéletével az I. rendű és a II. rendű terhelteket bűnösnek mondta ki társtettesként, folytatólagosan elkövetett adócsalás bűntettében [1978. évi IV. törvény - a továbbiakban: korábbi Btk. - 310. § (1) és (3) bekezdés], 4 rendbeli, társtettesként elkövetett adócsalás bűntettében [korábbi Btk. 310. § (1) és (2) bekezdés], folytatólagosan elkövetett magánokirat-hamisítás vétségében (korábbi Btk. 276. §), társtettesként elkövetett számvitel rendje megsértésének bűntettében [korábbi Btk. 289. § (2) bekezdés b) pont és (4) bekezdés b) pont], valamint társtettesként elkövetett csődbűntettben [korábbi Btk. 290. § (1) bekezdés a) pont I. fordulat és (3) bekezdés].

Ezért az I. rendű terheltet halmazati büntetésül 1 évi börtönbüntetésre, 2 évi közügyektől eltiltásra és 2 évi, a gazdasági társaság vezető tisztségviselői foglalkozástól eltiltásra ítélte azzal, hogy a szabadságvesztésből a terhelt legkorábban a büntetés háromnegyed részének kitöltését követően bocsátható feltételes szabadságra. Emellett 14.003.311 forint összeg erejéig vagyonekbezárt alkalmazott vele szemben, és elrendelte a Pesti Központi Kerületi Bíróság 7.B.20.832/2007/5. számú ítéletével kiszabott 1 évi - végrehajtásában eredetileg próbaidőre felfüggesztett - börtönbüntetés utólagos végrehajtását.

A II. rendű terheltet a járásbíróság a fenti bűncselekmények miatt halmazati büntetésül ugyancsak 1 évi börtönbüntetésre és 2 évi közügyektől eltiltásra ítélte azzal, hogy a terhelt a szabadságvesztésből - végrehajtásának elrendelése esetén - legkorábban a büntetés háromnegyed részének kitöltését követően bocsátható feltételes szabadságra. Emellett 9.761.311 forint összegre vagyonekbezárt rendelt el vele szemben.

Mindkét terhelt tekintetében kétirányú fellebbezések alapján eljárva a Gyulai Törvényszék a 2014. november 6-án kelt 9.Bf.265/2014/6. számú ítéletével a terheltek társtettesként elkövetett számvitel rendje megsértésének bűntetteként értékelt cselekményét a korábbi Btk. 289. § (1) bekezdés b) pontja és (4) bekezdés b) pontja szerint minősítette, és az I. rendű terhelt börtönbüntetésének tartamát 2 évre, a közügyektől eltiltás és a

foglalkozástól eltiltás mértékét 3-3 évre, a II. rendű terhelt börtönbüntetésének tartamát ugyancsak 2 évre, a próbaidő mértékét pedig 4 évre súlyosította. Egyebekben azonban az elsőfokú ítéletet mindkét terhelt tekintetében helybenhagyta.

A bíróság jogerős ítéletében megállapított tényállás lényege a következő:

1., 2. és 3. tényállási pont:

Az M. székhelyű Ny. B. T.-t jegyezte be a Békés Megyei Bíróság Cégbírósága. A gazdasági társaság beltagja 2007. szeptember 1. napjáig az I. rendű terhelt, kültagja a II. rendű terhelt volt. Ezt követően 2007. szeptember 1-től a beltag az I. rendű terhelt élettársa, K. K. lett, aki azonban gazdasági tevékenységet nem végzett. A társaság kültagja 2007. szeptember 1. napjától az I. rendű terhelt, majd 2007. október 17-től a II. rendű terhelt lett, akik a korábbi gyakorlatnak megfelelően a gazdasági társaság tevékenységét ténylegesen irányították, abban személyesen közreműködtek.

Mindkét terhelt részt vett a gazdasági társaság tevékenységét képező előállat-felvásárlásban és továbbértékesítésben, ezen túl a II. rendű terhelt a gazdasági társaság működésével összefüggésben felmerülő könyvelési feladatokat is ellátta.

Az Ny. Sz. Bt. 2007.-2009. évben havonta készítette el az ÁFA-bevallást, azonban e kötelezettségének 2007. évben - március hónaptól eltekintve - nem tett határidőben eleget.

2009. július 7-én az adóhatóság illetékes szerve kezdeményezte az Ny. Sz. Bt. felszámolását. A kérelemről a Békés Megyei Bíróság tájékoztatta az adós társaságot, az erről szóló végzést 2007. július 30. napján az I. rendű terhelt vette át. A bíróság a felszámolás kezdő időpontját 2009. augusztus 28. napjával határozta meg.

Az I. rendű terhelt felvette a kapcsolatot a kijelölt felszámolóval, és a 2009. október 8-án megtartott nyitótárgyaláson átadta a felszámoló részére az Ny. Sz. Bt. 2009. augusztus 28-i mérlegforduló-nappal készült tevékenységet záró mérlegét, melyet az I. rendű terhelt tájékoztatását követően a II. rendű terhelt készített el, aki ekként ugyancsak tudomással bírt a felszámolási eljárásról.

Az Ny. Sz. Bt. a II. rendű terhelt által benyújtott bevallásaiban a társaság által fizetendő forgalmi adó összegét 2007. évre vonatkozóan 3.810.000 forinttal, 2008. évre vonatkozóan 4.155.000 forinttal, a 2009. január 1. és 2009. augusztus 27. napjai közötti

időszakra vonatkozóan 3.576.000 forinttal alacsonyabb összegben vallotta be a ténylegesnél. Így az I. és a II. rendű terhelt 2007. január 1. és 2009. augusztus 27. napja között összesen 11.541.000 forint általános forgalmi adót titkolt el az állami adóhatóság elől.

7. tényállási pont:

Az I. rendű terhelt tekintetében ugyanezen cselekmény körében értékelte a jogerős ítéletet hozó bíróság az alábbiakat is.

A B.-Ny. K. F. T.-t jegyezte be a Békés Megyei Bíróság Cégbírósága, ugyancsak az M. székhelyre. A társaságot az I. rendű terhelt leánya, B. É. alapította, azonban ügyvezetőként az I. rendű terhelt került bejegyzésre és ténylegesen is kizárólag ő végezte a gazdasági tevékenységet; ennek keretei között az O. É. Kft. részére értékesített élőállatot.

A társaság 2009. évre vonatkozóan 1.940.000 forinttal, 2010. évre vonatkozóan 2.302.000 forinttal alacsonyabb összegű általános forgalmi adó kötelezettséget vallott be, ezzel az I. rendű terhelt további, összesen 4.242.000 forintot titkolt el az adóhatóság elől.

Így az 1., 2., 3. és 7. tényállási pont alatti cselekmények során, 2007. január 1. és 2010. december 31. napja között az I. rendű terhelt összesen 15.783.000 forint általános forgalmi adót titkolt el az állami adóhatóság elől.

4. tényállási pont:

Az Ny. Sz. Bt. a társasági adóról és az osztalékadóról szóló 1996. évi LXXXI. törvény 2. § (2) bekezdés a) pontja alapján társasági adó fizetésére volt köteles. Annak alapja a társaság adózás előtti eredménye volt. Így a cégnek 2008. évre 1.970.000 forint társasági adóról és 492.000 forint különadóról, 2009. évre - a január 1. és augusztus 27. napja közötti időszakra - 1.942.000 forint társasági adóról és 485.000 forint különadóról kellett volna bevallást tennie.

Az I. és II. rendű terhelt azonban az említett években, a megjelölt adónemekben keletkezett kötelezettségeiket az adóhatóság elől eltitkolták.

5. tényállási pont:

Az Ny. Sz. Bt. a felszámolási eljárás során is folytatta tevékenységét, és 2009. augusztus 27-ét követően - a gazdasági tevékenységükből származó bevételeik és költségeik különbözeteként - legalább 3.092.623 forint készpénzzel kellett volna az I. és a

II. rendű terheltek a felszámoló felé elszámolnia.

Ezt az összeget azonban a felszámoló elől elrejtették, mert üzleti partnereiket arra kérték, hogy a társaságot illető bevételeket a magánszámláikra utalják, amit aztán onnan a társaság gazdálkodásának köréből kivontak, a hitelezők elől eltitkoltak. Így a felszámoló előtt a gazdasági tevékenység folytatása és az abból származó bevétel is rejtve maradt.

A felszámolási eljárásban ugyanakkor összesen 10.994.892 forint hitelezői igény került bejelentésre, melyek részbeni kielégítését az I. és II. rendű terhelte fenti magatartása akadályozta meg.

6. tényállási pont:

Az I. és II. rendű terheltek a 2007., 2008. és 2009. üzleti évek tekintetében a számvitelről szóló 2000. évi C. törvénynek az elsőfokú ítéletben részletesen felsorolt rendelkezéseit sértették meg, amikor

- a betéti társaság bevételeit magánszámláikon tartották nyilván,
- a 2008. december 31. napjára készített mérleget és a zárómérleget valótlan adatokkal készítették el, továbbá
- a társaság kötelezettségeiről nyilvántartást nem vezettek.

A terheltek ezen magatartásukkal megghiúsították az Ny. Sz. Bt. vagyoni helyzetének áttekintését.

A bíróság jogerős ügydöntő határozata ellen elsőként az I. rendű terhelte védője nyújtott be felülvizsgálati indítványt, annak jogszabályi alapjaként a Be. 416. § (1) bekezdés b) és c) pontját megjelölve.

Ennek lényege szerint a jogerős ítéletet hozó bíróság csupán felsorolta az ügyben keletkezett bizonyítékokat, azonban arról egyáltalán nem adott számot, hogy azok egybevetésével milyen zárt, logikai következtetés útján állapította meg az I. rendű terhelte bűnös tudattartalmát.

Kiemelte: az ítéleti tényállásban is rögzítésre került, hogy a könyvelési feladatokat nem az I. rendű terhelte látta el, és nem ő nyújtotta be az adóbevallásokat. Ehhez képest az indokolásból nem állapítható meg, hogy mi alapján jutott arra a következtetésre a bíróság, miszerint az I. rendű terhelte szándéka akár eshetőlegesen is átfogta a tényállásban megállapított objektív tényeket, és így a II. rendű terhelte társtettségben elkövette a terhére rótt cselekményeket.

Ugyanez a hiányosság állapítható meg - az indítvány szerint - a számvitel rendjének megsértése büntettének és a magánokirat-

hamisítás vétségének indokolása kapcsán is. Így a védő álláspontja szerint az I. rendű terhelt tekintetében az elsőfokú bíróság oly mértékben nem tett eleget indokolási kötelezettségének, hogy ítélete felülbírálatra alkalmatlan, a másodfokú bíróság pedig nem észlelte és nem orvosolta ezen feltétlen eljárási szabálysértést.

Az indítvány másik indoka szerint a jogerős ítéletet hozó bíróságok törvényt sértettek, amikor a Btk. 2. § (2) bekezdése ellenére nem az elbíráláskor hatályos büntetőtörvényt (a 2012. évi C. törvényt) alkalmazták, noha az az I. rendű terhelt számára enyhébb elbírálást eredményezett volna, mint az elkövetéskor hatályos korábbi büntető törvénykönyv.

Ennek indokaként a védő elsőként arra hivatkozott, hogy az új jogszabály alkalmazásával az I. rendű terhelt valamennyi, adócsalás büntetteként minősülő cselekménye (1., 2., 3., 4. és 7. tényállási pont) egységesen egy rendbeli, a 2012. évi C. törvény 396. § (1) bekezdésébe ütköző és a (3) bekezdés a) pontja szerint minősülő jelentős vagyoni hátrányt okozó költségvetési csalás büntettének minősülne.

Ezzel pedig mind a folytatólagos elkövetés, mind a többszörös halmazat - e részében - mellőzésre kerülne. A halmazat köre pedig tovább is csökken azáltal, hogy mivel a magánokirat-hamisítást a jogerős ítélet szerint a valótlan tartalmú adóbevallások benyújtásával követte el a terhelt, úgy annak elkövetési magatartása egybeesik a költségvetési csaláséval. Ezért - a védői álláspont szerint - e két bűncselekmény között is csak látszólagos a halmazat.

Ezzel szemben az új törvény pusztán annyiban hátrányosabb a terheltre nézve a korábbinál, hogy a csődbüntett (csődbűncselekmény) büntetési tételének alsó határa két hónapról 1 évre emelkedik a felső határ változatlanul 5 éves tartama mellett. Azonban mivel a halmazati büntetés tételkereteit úgyis a legsúlyosabb cselekmény büntetési tétele határozza meg, ami jelen esetben a költségvetési csalás egy évtől öt évig terjedő büntetési tétele; ettől függetlenül is kialakul a halmazati büntetés egy évtől hét év hat hónapig terjedő büntetési tételkerete, ami pontosan egybeesik az 1978. évi IV. törvény szerinti keretekkel. Így e látszólagos hátrány elenyészik.

Az azonos büntetési tételkeretek között viszont egyértelműen enyhébb elbírálást eredményez az 1., 2., 3., 4. és 7. tényállási pont alatti cselekmény folytatólagosan elkövetett adócsalás büntette, 4 rendbeli adócsalás büntette és folytatólagosan elkövetett magánokirat-hamisítás vétsége helyett egy rendbeli költségvetési csalás büntetteként való minősítése (BH 2011.97.). Emellett enyhébb elbírálást eredményez, és az új törvény

alkalmazását indokolja - a 4/2013. BK véleményre figyelemmel - a feltételes szabadságra bocsátásnak az új Btk. alapján meghatározható kedvezőbb legkorábbi időpontja is.

Mindezekre figyelemmel a védő a megtámadott határozatoknak az I. rendű terhelt tekintetében való hatályon kívül helyezését, és az elsőfokú bíróság új eljárás folytatására utasítását indítványozta.

A Legfőbb Ügyészség a BF.614/2015/1. számú átiratában az I. rendű terhelt védőjének felülvizsgálati indítványát alaptalannak tartotta. Álláspontja szerint az elsőfokú bíróság nem csupán felsorolta, de részletesen értékelte is a bizonyítékokat. Ítélete 23.-26. oldalán pedig részletesen kifejtette, hogy az I. rendű terhelt védekezésével szemben megállapítható, hogyan követte el a terhére rótt bűncselekményeket; ezzel pedig a szándék megállapítását is megfelelően megindokolta. Az első- és a másodfokú határozat ugyancsak ellenőrizhető módon tartalmazza az eljárt bíróságok jogi értékelő tevékenységét is. Így a Be. 373. § (1) bekezdés III. pont a) alpontja szerinti eljárási szabálysértés nem valósult meg.

Nem tartotta alaposnak a Legfőbb Ügyészség a Btk. időbeli hatályára vonatkozó rendelkezésének megsértésére való hivatkozást sem.

Álláspontja szerint az Ny. Sz. Bt. keretében a havi, a B.-Ny. Kft. esetében pedig a negyedéves adóbevallásokban megvalósuló adóbevétel-csökkentések, az ezzel egy időben történt társasági adó és különadó eltitkolások, valamint a csődbüntett során eltitkolt vagyon az I. rendű terhelnél rendszeres anyagi haszonszerzésben jelentkezett; a költségvetési csalás és a csődbüntett pedig a 39/2007. BK vélemény IV. pontjára figyelemmel a jelen esetben jelleg-hasonlóságot is mutat. Így bár kétségtelenül az 1., 2., 3., 4. és 7. tényállási pont alatti cselekmények elkövetési értéke a jelenleg hatályos Btk. alkalmazásával egybeszámítást igényelne, és ugyanúgy a jelentős vagyoni hátrány (a korábbi Btk. szerint: adóbevétel-csökkenés) kategóriáján belül maradna, azonban a büntetési tételt is érintő további minősítő körülményként jelentkezne az elkövetéskor hatályos Btk. által még ekként nem szabályozott üzletszerű elkövetés.

Így viszont a halmazati büntetés kereteit már nem 1-5, hanem 2-8 éves büntetési tételű bűncselekmény határozná meg; az elbíráláskori törvény alkalmazása tehát nemhogy enyhébb, de kifejezetten szigorúbb elbírálást eredményezne. Ezért nem tévedtek a jogerős ítéletet hozó bíróságok, amikor az elkövetéskor hatályos korábbi Btk. rendelkezéseit alkalmazták.

Észrevételezte azonban a Legfőbb Ügyészség, hogy az 1.-3. és a 7. tényállási pont alatti cselekmények - a korábbi Btk. alapján - nem

foglalhatóak egymással törvényi egységbe. Az adócsalás rendbeliségét a megsértett adójogviszonyok száma határozza meg; márpedig az I. rendű terhelt az 1.-3. és a 7. tényállási pont alatti cselekményt különböző gazdasági társaságok adójogviszonyai kapcsán követte el. Így bűnösségét - az egyéb bűncselekmények mellett - nem egy, hanem két rendbeli, a korábbi Btk. 310. § (1) bekezdésébe ütköző és a (3) bekezdés szerint minősülő adócsalás bűntettében kellett volna megállapítani.

Ez azonban a Legfőbb Ügyészség szerint nem eredményezte törvénytörő büntetés kiszabását.

Ugyanakkor a Legfőbb Ügyészség álláspontja szerint a büntető anyagi jog megsértése miatt került sor az I. és a II. rendű terhelt bűnösségének megállapítására 2 rendbeli, társtettesként elkövetett, a korábbi Btk. 310. § (1) bekezdésébe ütköző és a (2) bekezdés szerint minősülő adócsalás bűntettében, ezért az I. és a II. rendű terheltek javára ugyanezen átiratában egyúttal felülvizsgálati indítványt is előterjesztett a Be. 416. § (1) bekezdés a) pontja alapján.

Indokául kiemelte: a 4. tényállási pontban a bíróság - egyebek mellett - azt rótta az I. és a II. rendű terheltek terhére, hogy az Ny. Sz. Bt. keretében a 2006. évi LIX. törvény 3. § (1) bekezdésében előírt 4-4 % társasági különadó megállapítását és befizetését 2008. és 2009. adóévekre nem teljesítették.

A különadó fizetési kötelezettségre vonatkozó szabályt azonban a 2009. évi LXXVII. törvény 189. § c) pontja 2010. január 1. napjától hatályon kívül helyezte. Mivel mind a korábbi Btk. 310. § (1) bekezdésében írt adócsalás bűntette, mind a jelenleg hatályos Btk. 396. § (1) bekezdés a) pontja ún. „keret-jogszabály”, ezért az azt kitöltő kötelezettség megszűnése a büntetőjogi védelmet is megszüntette. Így viszont ez - az említett cselekmények vonatkozásában - az 1/1999. BJE értelmében megalapozza a jelenleg hatályos Btk. visszamenő alkalmazását.

Ennélfogva az indítvány szerint e két cselekmény tekintetében mégis indokolt az elbíráláskor hatályos jogszabály alkalmazása (BH 1995.72. és BH 1995.380.). Ezért a Legfőbb Ügyészség azt indítványozta, hogy a Kúria a jogerős ítéletet változtassa meg, és maga hozzon a törvénynek megfelelő határozatot; az I. és II. rendű terhelteket a különadó adónemre elkövetett 2 rendbeli, a korábbi Btk. 310. § (1) bekezdésébe ütköző és a (2) bekezdés szerint minősülő adócsalás bűntette miatt emelt vád alól mentse fel, míg egyebekben a megtámadott határozatokat hatályában tartsa fenn.

Az ügyészi felülvizsgálati indítványra az I. rendű terhelt védője írásbeli észrevételt tett, amiben kifejtette: ha az ügyészi

indítványban foglaltaknak megfelelően két büntettel csökken az I. rendű terhelt bűnösségének köre, az a büntetés jelentős enyhítésének szükségességét vonja maga után; különös tekintettel arra, hogy a másodfokon eljáró bíróság éppen a halmazatban lévő bűncselekmények nagy számát jelölte meg az általa alkalmazott jelentős súlyosítás indokaként.

Az ügyészi felülvizsgálati indítványra tett észrevételében a II. rendű terhelt védője a II. rendű terhelt valamennyi vádpont alóli felmentését indítványozta.

Ennek indokaként amellettt érvelt, miszerint a II. rendű terhelt – sem mint könyvelő, sem mint a betéti társaság kültagja – nem volt felelős a hamis tartalmú adóbevallások benyújtásáért. Bármiféle bizonyíték nélkül, sőt a cégnyilvántartás közhiteles adataival szemben állapította meg a jogerős ítéletet hozó bíróság azt is, hogy a II. rendű terhelt ténylegesen részt vett az Ny. Sz. Bt. irányításában.

A Kúria a felülvizsgálati indítványokat a Be. 424. § (1) bekezdés első fordulata szerint tanácsulésen bírálta el.

Ennek során előre bocsátja: a Be. 423. § (4) bekezdése szerint a Kúria a megtámadott határozatot – az indítványban nem hivatkozott ún. feltétlen eljárási szabálysértéseket kivéve – csak a felülvizsgálati indítvánnyal megtámadott részében és csak a felülvizsgálati indítványban meghatározott ok alapján bírálja felül.

Ezért a II. rendű terhelt tekintetében a Be. 417. § (1) bekezdés II. pont a) alpontja alapján előterjesztett ügyészi felülvizsgálati indítvány az elsőfokú ítélet 4. tényállási pontjában foglalt, a különadó vonatkozásában megvalósult két pénzügyi bűncselekmény tekintetében nyitotta meg a felülvizsgálatot. Ebből következően a Be. 422. § (4) bekezdése is e körben nyitotta meg a védő részére az észrevételezés jogát.

A II. rendű terhelt védője azonban nem csupán e körben, hanem a tényállás egészére nézve tett észrevételt, anélkül azonban, hogy – a Be. 417. § (1) bekezdés II. pont c) alpontja alapján – maga felülvizsgálati indítványt terjesztett volna elő.

Ezért az abban foglaltakat a Kúria jelen felülvizsgálati eljárásban nem bírálhatta el érdemben.

Az I. rendű terhelt védőjének felülvizsgálati indítványa nem, a Legfőbb Ügyészségé viszont – az alábbiak szerint – alapos.

A bíróság jogerős ügydöntő határozata ellen a Be. 416. § (1)

bekezdésének c) pontja alapján felülvizsgálati indítványnak van helye, ha annak meghozatalára a 373. § (1) bekezdésének I/b) vagy c) pontjában, illetve II-IV. pontjának valamelyikében meghatározott eljárási szabálysértéssel került sor.

A Be. 373. § (1) bekezdés III. pont a) alpontja szerint az ítéletet hatályon kívül kell helyezni és az eljárt bíróságot új eljárás lefolytatására kell utasítani, ha a bűnösség megállapítása, a felmentés, az eljárás megszüntetése, a cselekmény jogi minősítése vagy a büntetés kiszabása, illetve az intézkedés alkalmazása tekintetében az indokolási kötelezettségének oly mértékben nem tett eleget, hogy emiatt az ítélet felülbírálatra alkalmatlan.

A Kúria következetes gyakorlata szerint az indokolási köteleesség felülvizsgálati eljárásra okot adó megsértése nem állapítható meg, ha az ügydöntő határozat(ok)ból kitűnik az eljárt bíróság(ok)nak a tényállás megállapításával összefüggő tényfeltáró és értékelő tevékenysége, továbbá az, hogy az érdemi döntésben kifejeződő jogi álláspontját – a bűnösséggel, a minősítéssel, a büntetéssel és/vagy intézkedéssel kapcsolatban – mire alapozta. A bizonyítékok értékelése körében levont következtetések helyessége, az értékelés eredménye már kívül esik a feltétlen eljárási szabálysértések körén, az tartalmilag az ügydöntő határozat megalapozottságának felülvizsgálati eljárásban meg nem engedett támadása (BH 2013.10.).

Jelen esetben – ahogy arra átiratában a Legfőbb Ügyészség is helyesen utalt – az elsőfokú ítélet 23.-26. oldala elemző-értékelő módon foglalkozik a bizonyítékokkal; rögzíti, hogy mi alapján vetette el a terhelteknek a felelősséget egymásra, illetve K. S. beltagra hárító védekezését, és állapította meg ezzel szemben, hogy a vád tárgyává tett cselekményekért – a 7. alatti kivételével – mindketten büntetőjogi felelősséggel tartoznak.

Az indokolás megléte tehát kétségtelen; annak tartalma pedig a felülvizsgálati eljárásban már nem vitatható. Így a Be. 416. § (1) bekezdés c) pontjában írt felülvizsgálati okra alapított védői felülvizsgálati indítvány nem alapos.

A Be. 416. § (1) bekezdés b) pont első két fordulata alapján felülvizsgálatnak van helye akkor is, ha a bíróság a jogerős ügydöntő határozatában a bűncselekmény törvénysértő minősítése, vagy a büntetőjog más szabályának megsértése miatt törvénysértő büntetést szabott ki.

E felülvizsgálati ok megvalósulásának tehát az alábbi konjunktív feltételei vannak:

- a jogerős ítéleti minősítés téves volta, vagy annak a büntető anyagi jog más szabályának megsértésével történt meghozatala,
- törvénysértő büntetés kiszabása, és

- a kettő között oksági összefüggés fennállása.

A feltételek tehát ilyen sorrendben vizsgálándóak, és bármelyik feltétel hiányának megállapítása esetén a további feltételek vizsgálata már szükségtelen.

Az első feltételt illetően a Kúria is osztotta, hogy a büntetőtörvény időbeli hatályára vonatkozó rendelkezés téves alkalmazása olyan jogszabálysértés, ami vezethet törvénysértő büntetés kiszabásához is.

Az első- és másodfokú ítélet meghozatalakor hatályos Btk. 2. § (1) bekezdése értelmében a bűncselekményt - a (2)-(3) bekezdésben foglalt kivételekkel - az elkövetése idején hatályban lévő büntetőtörvény szerint kell elbírálni. A (2) bekezdés értelmében, ha a cselekmény elbírálásakor hatályban lévő új büntetőtörvény szerint a cselekmény már nem bűncselekmény, vagy enyhébben bírálendő el, akkor az új büntetőtörvényt kell alkalmazni [a (3) bekezdés jelen ügyben nyilvánvalóan irreleváns].

E körben pedig elsődleges jelentősége a büntetési tételnek van. Ezt követően azonban - a büntetési tételek egymáshoz viszonyított arányától függetlenül - vizsgálni kell, van-e olyan egyéb Btk. Általános Rész rendelkezés, ami a konkrét ügyben az elbírálásnak a terhelte nézve kedvezőbb vagy kedvezőtlenebb voltát eredményezheti. Ha a büntetési tételek a két törvény alapján egyezők, akkor az Általános Rész szerinti kedvezőbb jogszabályt kell alkalmazni. Ha azonban a büntetési tételek nem egyformák, akkor azt is vizsgálni kell, hogy az Általános Részbeli rendelkezések a konkrét ügyben kiegyenlítik-e vagy megfordítják a magasabb büntetési tételből fakadó hátrányt (BH 2014.129.). Csak ez utóbbi kérdés igenlő megválaszolása esetén lehet az alacsonyabb büntetési tételt tartalmazó törvény ellenében a magasabb büntetési tételű, de más okból összességében mégis kedvezőbb elbírálást eredményező egyéb rendelkezéseket alapul venni az alkalmazandó jogszabály kiválasztása során.

A Kúria alapvetően az ügyészi állásponttal értett egyet. Kétségtelen, hogy az 1., 2., 3., 4. és 7. tényállási pont alatti cselekmények közül a legsúlyosabb (a jogerős ítéletben folytatólagosnak értékelt 1., 2., 3. és 7. tényállási pont alatti) cselekmény elkövetési értéke (15.783.000 forint) már önmagában is 2 millió és 50 millió forint közé, azaz a korábbi Btk. 138/A. § c) pontja szerinti jelentős vagyoni hátrány fogalma alá esik, és ehhez járul a 4. tényállási pont alatti négy rendbeli bűncselekménnyel okozott 200.000 és 2.000.000 forint közötti, a korábbi Btk. 138/A. § b) pontjában meghatározott nagyobb vagyoni hátrány.

Ezzel szemben a jelenlegi Btk. alapján az I. rendű terhelt

tekintetében megállapítható összesen 20.672.000 (a különadó nélkül: 19.695.000) forint vagyoni hátrány - 5 millió és 50 millió forint között - a Btk. 459. § (6) bekezdés c) pontja szerint ugyancsak jelentősnek minősül.

Azt azonban figyelmen kívül hagyta a védő, hogy a jogerős ítélet meghozatalakor hatályos Btk. már további minősítő körülményként szabályozta a költségvetési csalás esetében is az üzletszerű elkövetést; a Btk. 459. § (1) bekezdés 28. pontja szerint pedig az követi el üzletszerűen a bűncselekményt, aki ugyanolyan vagy hasonló jellegű bűncselekmények elkövetése révén rendszeres haszonszerzésre törekszik.

Az irányadó tényállás szerint az I. rendű terhelt 2007. évtől 2010. év végéig havi, majd negyedéves rendszerességgel, a II. rendű terhelt 2007. évtől 2009 augusztusáig havi rendszerességgel tett szert, összességében tízmilliós nagyságrendű haszonra a fizetendő általános forgalmi adó be nem vallásából és be nem fizetéséből, s ehhez járulnak még az egyéb adónemek eltitkolásából fakadó hasznok. Ez az üzletszerűség fenti kritériumait már önmagában kimeríti.

Így tehát az I. rendű terhelt adócsalás büntetteként minősített cselekményeit az elbíráláskor hatályos Btk. alapján ugyan egységesen egy rendbeli, a Btk. 396. § (1) bekezdés a) pontjába ütköző, de nem a (3) bekezdés a) pontja, hanem a (4) bekezdés b) pont II. fordulata szerint minősülő költségvetési csalás büntettének kellene minősíteni. E cselekmény büntetési tétele pedig már két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztés, a további bűncselekményekre tekintettel kiszabható halmazati büntetés tételhatárai pedig két évtől tizenkét évig terjednek.

Ezt a súlyosabb fenyegetettséget pedig sem a halmazatban szereplő bűncselekmények számának - a büntetési tétel mértékét egyébként nem érintő - nyolcra négyre csökkenése, sem pedig a korábban írtak szerint csak esetlegesen előnyt jelentő korábbi feltételes szabadság lehetősége nem ellensúlyozza.

Így tehát az eljáró bíróságok nem sértették meg a büntetőtörvény időbeli hatályára vonatkozó rendelkezést; a Btk. 2. §-ára figyelemmel helyesen alkalmazták az elkövetéskor hatályos 1978. évi IV. törvényt.

Mindamellett az indítvány további - a feltételes szabadságra bocsátás törvényi feltételeinek megváltozására vonatkozó - álláspontja valójában olyan indokkal támadta a jogerős határozatot, amely felülvizsgálati okot egyébként sem képez.

Az indítvány ez irányú kifogása a 2013. július 1-jétől, azaz az elbírálás idején hatályos 2012. évi C. törvény szerinti Btk. 38. §

(2) bekezdés a) pontja szerinti - a terhelt esetében kedvezőbb feltételes szabadságra bocsátás lehetőségét biztosító - rendelkezés alkalmazását célozta, az elkövetéskor hatályos 1978. évi IV. törvény szerinti Btk. 47. § (2) bekezdés I. fordulata ellenében.

Ez azonban felülvizsgálat tárgyát nem képezheti.

Ha az elbíráláskori büntetőtörvény alapján a vád szerinti cselekmény nem bűncselekmény, akkor az elkövetéskori törvény alkalmazása és a bűnösség megállapítása - nyilvánvalóan - a Be. 416. § (1) bekezdés a) pontja szerinti felülvizsgálati ok tárgyát képezheti.

Ha viszont az a kérdés, hogy melyik törvény biztosít enyhébb elbírálást, akkor felülvizsgálatra - értelemszerűen - a Be. 416. § (1) bekezdés b) pontja képezhet törvényi alapot, aminek körébe azonban csupán a büntetés, az intézkedés, illetve a szabadságvesztés felfüggesztésének törvényessége tartozik.

A Be. 416. § (1) bekezdés b) pontja alapján felülvizsgálatnak akkor van helye, ha a bűncselekmény törvénysértő minősítése, a büntetőjog más szabályának megsértése miatt törvénysértő büntetést szabtak ki, vagy törvénysértő intézkedést alkalmaztak, illetőleg a büntetés végrehajtását a Btk. 86. § (1) bekezdésében foglalt kizáró ok ellenére függesztették fel.

A büntetés (illetve az intézkedés) törvényessége esetében arról van szó, hogy

- egyrészt a helyes minősítéshez tartozó büntetés (intézkedés) képezi a büntetéskiszabás alapját, így amennyiben törvénysértő a minősítés, akkor mindig vizsgálandó, hogy helyes minősítés mellett mennyiben helytálló a kiszabott büntetés;
- másrészt a büntetés (intézkedés) a büntetőjog más szabálya alapján, önmagában (minősítéstől függetlenül is) törvénysértő, ha sért valamely rá vonatkozó büntető anyagi jogi rendelkezést; ekként ha a kiszabott büntetés neme, mértéke a Btk. valamely mérlegelést nem tűrő rendelkezésébe ütközik.

Következésképpen - ellentétben a felülvizsgálati indítványban célzottakkal - határozott tartamú szabadságvesztés esetében a feltételes szabadságra vonatkozó rendelkezés nem képezi a Be. 416. § (1) bekezdés b) pontja szerinti felülvizsgálat tárgyát.

Kétségtelen, hogy a jogerő előtt - amint ezt a 4/2013. (X. 14.) BK vélemény is tartalmazza - a határozott tartamú szabadságvesztés esetében a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségének legkorábbi, törvény erejénél fogva kötelező időpontjára vonatkozó rendelkezés alapot adhat az enyhébb elbírálás címén az új büntetőtörvény alkalmazására.

Ez azonban nem jelenti egyben azt, hogy amennyiben az eljáró bíróság – mint jelen esetben és egyébként helyesen – mégis az elkövetéskori büntetőtörvény alkalmazása mellett döntött, akkor az e szerinti feltételes szabadságra vonatkozó rendelkezés a Be. 416. § (1) bekezdés b) pontjára tartozó – és jogerő felbontására alkalmas – felülvizsgálati okot képez.

A Be. 416. § (1) bekezdés b) pontja kapcsán ugyanis a feltételes szabadságra vonatkozó rendelkezés továbbra sem tekintendő a büntetés, avagy az intézkedés fogalma alá tartozónak.

Helyes a terheltek bűnösségének megállapítása a folytatólagosan elkövetett magánokirat-hamisítás vétségében is. A terhelti magatartás – az adócsalás mellett – kétségkívül e bűncselekmény törvényi tényállását is kimerítette. A bírói gyakorlat pedig következetes abban, hogy e két cselekmény egymással valódi halmazatot alkot. Így már több évtizede közzétételre került iránymutatás arra nézve, miszerint a csalással bűnhalmazatban a magánokirat-hamisítás vétségét is megvalósítja, aki az adóhatóságot a hamis okirat benyújtásával megtévesztve általános forgalmi adót jogosulatlanul igényel vissza (BH 1993.271.).

A BH 2013.176. számon közzétett jogeset indokolási része pedig kimondja: az adócsalás és a magánokirat-hamisítás valóságos alaki halmazatban áll, amennyiben akár a felhasznált adóbevallás, akár annak mellékletét képező bármely irat hamis, hamisított vagy valótlan tartalmú. Jelen esetben az előbbi esetről van szó. Ez – a két törvényi tényállás által védett jogtárgy eltérő volta miatt – nem jelent kétszeres értékelést (az adócsalás pénzügyi, a magánokirat-hamisítás közbizalom elleni bűncselekmény).

Mindez azonban elkülönül az alkalmazandó jogszabály kérdésétől. E szempontból ugyanis a fenti kérdés irreleváns; a kifejtettekhez hasonlóan nem csupán az 1978. évi IV. törvény 310. §-a szerint adócsalás és a 276. §-a szerint magánokirat-hamisítás, hanem a 2012. évi C. törvény 396. § (1) bekezdés a) pontjába ütköző költségvetési csalás és a 345. §-a szerinti hamis magánokirat felhasználása is valódi halmazatban áll egymással. Ugyanúgy eltér ugyanis a törvényi tényállásokkal védett jogi tárgy: a költségvetési csalás a költségvetést károsító, míg a hamis magánokirat felhasználása szintúgy közbizalom elleni bűncselekmény.

Mindenben osztotta ugyanakkor a Kúria a Legfőbb Ügyészség álláspontját abban, hogy a helyesen alkalmazott jogszabály alapján is tévedett a jogerős ítéletet hozó bíróság, amikor az I. rendű terhelt tekintetében az 1.-3. és a 7. tényállási pont alatti, adócsalásként minősülő magatartást a folytatólagos egység keretébe vonta. A Legfőbb Ügyészség helyesen mutatott rá arra: e cselekmény

rendbeliségét a megsértett adójogviszonyok száma határozza meg. Az Ny. Sz. Bt. és a B.-Ny. Kft. keretében, tehát eltérő adójogviszonyok kapcsán megvalósult bűncselekmények akkor sem vonhatóak egységbe, ha mögöttük - részben - azonos természetes személy áll.

Pusztán a folytatólagosság megállapítása lenne mindkét esetben helyes, hiszen mindkét cselekmény azonos adónemet, de több adóévet érint; e két körülmény - és csak e kettő - egyidejű fennállása a folytatólagos egységbe vonást lehetővé teszi (BH 2010.60.).

Azonban így az I. rendű terheltnek a korábbi Btk. 310. § (1) bekezdésébe ütköző, és a (3) bekezdés szerint minősülő, társtettesként, folytatólagosan elkövetett adócsalás büntettének értékelte cselekményét helyesen 2 rendbelinek kellett volna az eljáró bíróságoknak minősítenie; külön az 1.-3., illetve a 7. tényállási pont alatti cselekményt.

E hiányosság azonban - jellegénél fogva - csak akként lett volna orvosolható, ha a Kúria az I. rendű terhelt bűnösségét megállapítja további egy rendbeli, a korábbi Btk. 310. § (1) bekezdésébe ütköző, és a (3) bekezdés szerint minősülő, társtettesként, folytatólagosan elkövetett adócsalás büntettében. Mivel azonban az ügyész a felülvizsgálati indítványt az I. rendű terhelt esetében sem a Be. 417. § (1) bekezdés I. pontjának a) alpontja alapján a terhére, hanem épp ellenkezőleg, az említett törvényhely II. pontjának a) alpontja alapján a javára jelentette be, a Kúria a Be. 423. § (4) bekezdésére tekintettel nem is vizsgálhatta, hogy a téves minősítés törvénysértő büntetés kiszabását eredményezte-e; így van-e helye a minősítés ilyen irányú korrekciójának.

A Legfőbb Ügyézség indítványa ugyanakkor mindkét terhelt tekintetében alapos.

A Be. 416. § (1) bekezdés a) pontjának idevágó fordulata alapján a bíróság jogerős ügydöntő határozata ellen felülvizsgálatnak akkor van helye, ha a terhelt bűnösségének megállapítására a büntető anyagi jog szabályainak megsértése miatt került sor.

Az ügyészi indítvány helyesen mutatott rá, hogy az 1/1999. BJE értelmében, amennyiben a Btk. Különös Részének valamely rendelkezése ún. keretdiszpozíció, és az annak keretét kitöltő jogszabályi rendelkezésekben a bűncselekmény elkövetése után olyan mérvű változás következik be, amely a kötelezettség megszüntetésével vagy a tilalom feloldásával az addigi büntetőjogi védelmet megszünteti, e változás - a meghatározott időre szóló jogszabályok kivételével - a (korábbi) Btk. 2. §-ának második mondatára figyelemmel az elbíráláskor hatályban lévő büntetőjogi szabályozás visszaható hatályú alkalmazását alapozza meg.

Mivel a jelenleg hatályos Btk. 2. § (2) bekezdése a korábbi Btk. 2. §-ának második mondatával azonos szabályozást tartalmaz, az abban kifejtett jogértelmezés irányadó és kötelező a 2012. évi C. törvény alapul vételével is.

Az indítvány helyesen vázolta fel azt is, hogy a korábbi Btk. 310. § (1) bekezdésében írt adócsalás büntette ún. „keret-jogsabály”, a 2006. évi LIX. törvény 3. § (1) bekezdésében - eredetileg nem meghatározott időtartamra előírt - társasági különadó megállapítási és befizetési kötelezettséget pedig a 2009. évi LXXVII. törvény 189. §-ának c) pontja 2010. január 1. napjától hatályon kívül helyezte. Ezzel a keretdiszpozíciót kitöltő jogsabályi rendelkezésekben - az adott adónem fizetésére vonatkozó kötelezettség teljes megszüntetésével - olyan mérvű változás történt, ami maga után vonta a büntetőjogi védelem megszűnését is.

Ez pedig a korábban írtakhoz képest annyi változást eredményez, hogy az I. és II. rendű terhelt magatartása e részében az elbíráláskor hatályos jogsabályok szerint már nem bűncselekmény. Ilyen esetben - a büntetőtörvény időbeli hatályára vonatkozó rendelkezés helyes értelme szerint - több vád tárgyává tett bűncselekmény esetén elsődlegesen azt kell vizsgálni, hogy az újabb rendelkezések értelmében valamely vád tárgyává tett cselekmény bűncselekmény-e. Amennyiben nem, úgy ebben a vonatkozásban felmentő (eljárást megszüntető) rendelkezést kell hozni, majd az ezt követően fennmaradó cselekmények vonatkozásában - a régi és az új jogsabály szerinti rendelkezések kombinatív alkalmazásának mellőzésével - vizsgálandó, hogy az elkövető számára melyik törvényi rendelkezés biztosít kedvezőbb elbírálási lehetőséget (BH 1995.72. és BH 1995.380.). Így azonban az lehetséges, hogy más büntető jogsabály kerül alkalmazásra a felmentéssel (megszüntetéssel) érintett, illetve a terhelt terhén fennmaradó bűncselekmények vonatkozásában.

Megjegyzzi a Kúria, hogy e körben az ügyészi álláspont is kissé ellentmondásos; az indítvány utolsó oldalának második bekezdése még azt tartalmazza, hogy az indítvánnyal érintett két részcsselekmény tekintetében az elbíráláskor hatályos szabályok alkalmazásával kell felmentő rendelkezést hozni. Ehhez képest a negyedik bekezdés már a terhelteknek a különadó adónemre elkövetett 2 rendbeli, a (korábbi) Btk. 310. § (1) bekezdésébe ütköző és a (2) bekezdés szerint minősülő adócsalás büntette miatt emelt vád alól való felmentésére tesz indítványt.

A Kúria az előbbi álláspontot osztotta. Az elkövetéskor a befizetési kötelezettség fennállt, ehhez képest annak elmulasztása bűncselekményt valósított meg. Felmentésre - a kifejtettek szerint - az elbíráláskor hatályos törvény visszaható alkalmazásával van

mód. Az elbíráláskor hatályos Btk. alapján viszont a két adóév alatt be nem fizetett adó törvényi egységet képezett volna, az összesen 977.000 forint elkövetési érték pedig a Btk. 459. § (6) bekezdés b) pontja szerinti nagyobb vagyoni hátránynak minősülne, továbbá az egész cselekményt minősítené az üzletszerűség is.

Ezért a felmentő rendelkezést mindkét terhelt tekintetében az elbíráláskor hatályos Btk. alkalmazásával kellett meghozni.

Mindez nem változtat azon, hogy a korábban írtak szerint a terheltek terhén fennmaradt bűncselekmények vonatkozásában az elkövetéskor hatályos Btk.-t kellett alkalmazni; így terhükön a változtatással nem érintett folytatólagosan elkövetett magánokirat-hamisítás vétsége (korábbi Btk. 276. §), társtettesként elkövetett számvitel rendje megsértésének büntette [korábbi Btk. 289. § (1) bekezdés b) pont és (4) bekezdés b) pont], valamint társtettesként elkövetett csődbüntett [korábbi Btk. 290. § (1) bekezdés a) pont I. fordulat és (3) bekezdés] mellett a társtettesként, folytatólagosan elkövetett adócsalás büntette [korábbi Btk. 310. § (1) és (3) bekezdés] és 2 rendbeli, társtettesként elkövetett adócsalás büntette [korábbi Btk. 310. § (1) bekezdés és (2) bekezdés] maradt fenn.

Ekként a Kúria - miután nem észlelt olyan eljárási szabálysértést, amelynek vizsgálatára a Be. 423. § (5) bekezdése alapján hivatalból köteles - a megtámadott határozatokat az alapos ügyész felülvizsgálati indítvánnyal támadott részükben a Be. 427. § (1) bekezdés a) pontja szerint megváltoztatta, és a törvénynek megfelelő határozatot hozott; az I. és a II. rendű terhelteket a Be. 6. § (3) bekezdés a) pont I. fordulatára figyelemmel, a Be. 331. § (1) bekezdése szerint a különadó adónemre vonatkozó, társtettesként elkövetett, a Btk. 396. § (1) bekezdés a) pontjába ütköző és a (3) bekezdés b) pont II. fordulata szerint minősülő költségvetési csalás büntette miatt emelt vád alól felmentette.

Ezzel a Kúria a kiszabott főbüntetések némi mérséklésére is alapot látott, hiszen a bűnösség köre mindkét terhelt esetében szűkült. Így a Kúria mindkét terhelt börtönbüntetését ezzel arányosan, kisebb mértékben enyhítette. A korábbi Btk. 77/A. § (1) bekezdés a) pontjára figyelemmel a terheltek terhén maradt bűncselekményekből eredő vagyon összegéhez igazította a fizetendő vagyonekobzások összegét is.

Az I. rendű terhelt védőjének felülvizsgálati indítványát elbírálva azonban a Kúria azt nem találta alaposnak, így egyebekben a megtámadott határozatokat a Be. 426. §-a szerint az I. rendű terhelt tekintetében hatályukban fenntartotta.

A fellebbezés és felülvizsgálat kizártságára, valamint az indítvány

megismétlésének tilalmára vonatkozó figyelmeztetés alapja a Be. 3. §-ának (4) bekezdése, illetve a Be. 416. § (4) bekezdésének b) pontja, továbbá a Be. 418. § (3) bekezdése és a Be. 421. § (3) bekezdése.

Budapest, 2015. november 10.

*Dr. Márki Zoltán s.k. a tanács elnöke, Dr. Somogyi Gábor s.k.
előadó bíró, Dr. Belegi József s.k. bíró*

A kiadmány hitelül:

*tisztviselő
BÉ*